

Στάσεις στην Ευρώπη απέναντι στο Κράτος Πρόνοιας:

Κύρια Αποτελέσματα του 4ου Γύρου της
Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας

ΕΚΕ - Σειρά
Κύριων
Αποτελεσμάτων

2

Τεύχος

Πρόσβαση σε Δεδομένα και Έγγραφα της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας

Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα - Κοινοπραξία Ευρωπαϊκής Ερευνητικής Υποδομής (ESS ERIC) παρέχει ελεύθερη πρόσβαση σε όλα της τα δεδομένα και έγγραφα. Η προβολή και η μεταφόρτωση αυτών διατίθενται ηλεκτρονικά στην ιστοσελίδα: www.europeansocialsurvey.org.

Έχουν αναπτυχθεί συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την προώθηση της πρόσβασης και χρήσης ενός συνεχώς αυξανόμενου συνόλου δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων των εργαλείων EduNet και NESSTAR, τα οποία είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της ΕΚΕ.

EduNet

Το εργαλείο ηλεκτρονικής μάθησης της ΕΚΕ, EduNet, αναπτύχθηκε με σκοπό να αξιοποιηθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Παρέχει πρακτικά

παράδειγματα και ασκήσεις που έχουν σχεδιαστεί με στόχο να καθοδηγήσουν τους χρήστες μέσα από την ερευνητική διαδικασία, από ένα θεωρητικό πρόβλημα μέχρι την ερμηνεία στατιστικών αποτελεσμάτων. Είναι σήμερα διαθέσιμες δέκα διαφορετικές θεματικές που αντλούν δεδομένα από την ΕΚΕ.

NESSTAR

Για την ανάλυση της ΕΚΕ χρησιμοποιείται το εργαλείο διαδικτυακής ανάλυσης δεδομένων NESSTAR. Έγγραφα και πληροφορίες που σχετίζονται με τη χρήση του λογισμικού NESSTAR είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της Νορβηγικής Υπηρεσίας Δεδομένων Κοινωνικών Επιστημών (Norwegian Social Science Data Services (www.nesstar.com)).

Σε δημοκρατικές κοινωνίες, οι στάσεις της κοινής γνώμης έχουν σημασία. Αντικατοπτρίζουν τις πεποιθήσεις, τις επιθυμίες, τις ανησυχίες και τις προτιμήσεις των πολιτών. Είναι δύσκολο να μετρηθούν, συχνά δεν εκφράζονται και είναι αδύνατο να συναχθούν μόνο από τις εκλογικές επιλογές των πολιτών. Επιπλέον δεν μπορούν να καταγραφούν μέσω δημοσκοπήσεων, καθώς οι δημοσκοπήσεις τείνουν να δίνουν προσωρινά και ατελή στοιχεία διαμόρφωσης και αλλαγής των εν λόγω στάσεων. Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα παρέχει λεπτομερείς αναφορές στάσεων και συμπεριφορών της κοινής γνώμης, χρησιμοποιώντας ποιοτικές ερευνητικές μεθόδους και εμπιραναλισμό τις μετρήσεις σε διαχρονική βάση.

Η «Σειρά Κύριων Αποτελεσμάτων της ΕΚΕ» αποτελεί μια εισαγωγή σε βασικά ζητήματα που αφορούν ευρωπαϊκές κοινωνίες και διεξάγεται από κορυφαίους ακαδημαϊκούς εμπειρογνώμονες του χώρου. Δεν αποτελεί μόνο μια απλή παρουσίαση των δεδομένων, αλλά τεκμηριώνεται με αναφορές σε θεωρία και σε λεπτομερή και ακαδημαϊκά ενημερωμένη ανάλυση. Ευχόμεστε ότι η έκθεση αυτή δεν θα έχει απλά ενημερωτικό χαρακτήρα, αλλά θα αποτελέσει πηγή έμπνευσης για πολλούς άλλους ώστε να αξιοποιήσουν αυτή την πλούσια πηγή δεδομένων.

Rory Fitzgerald, Διευθυντής Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας - Κοινοπραξία Ευρωπαϊκής Ερευνητικής Υποδομής (ESS ERIC)

Ο συγγραφέας του τεύχους:

Ο Stefan Svallfors είναι Καθηγητής Κοινωνιολογίας και Βαλτικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Umeå, και ερευνητικός συνεργάτης του Ινστιτούτου Ερευνών για το Μέλλον, στη Στοκχόλμη.

Τα μέλη της Ομάδας Σχεδιασμού Ερωτήσεων της ενότητας για τις στάσεις της κοινής γνώμης απέναντι στο κράτος πρόνοιας:

Jørgen Goul Andersen, *Πανεπιστήμιο του Άλμπαργκ*
John Hills και Tom Sefton, *London School of Economics*

Steffen Mau, *Πανεπιστήμιο της Βρέμης*
Wim van Oorschot, *Πανεπιστήμιο του Τίλμπουργκ*
Christian Staerklé, *Πανεπιστήμιο της Λωζάνης*

Στάσεις στην Ευρώπη απέναντι στο Κράτος Πρόνοιας: Κύρια Αποτελέσματα του 4ου Γύρου

Stefan Svallfors

Εισαγωγή

Το κράτος πρόνοιας μπορεί να θεωρηθεί ως σήμα κατατεθέν του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου. Ένα εκτεταμένο σύνολο κοινωνικών και θεσμικών παραγόντων παρέχει προστασία κατά των αρνητικών επιπτώσεων διαφόρων κοινών κινδύνων που ενδέχεται να παρουσιαστούν κατά τη διάρκεια της ζωής ενός ανθρώπου, όπως για παράδειγμα η προσφορά οικονομικής στήριξης σε περιόδους δυσχερειών ή η διασφάλιση πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και υπηρεσίες μέριμνας. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, τα ευρωπαϊκά κράτη πρόνοιας έχουν υποστεί εκ βάθρων αναδιάρθρωση ως αποτέλεσμα δημογραφικών, οικονομικών και πολιτικών πιέσεων. Αναδεικνύονται νέα είδη κινδύνων, τα οποία σχετίζονται με την επισφαλή αγορά εργασίας και την ασταθή κατάσταση των νοικοκυριών, λαμβάνοντας διαφορετικές μορφές σε κάθε κράτος πρόνοιας. Οι αυξανόμενες ανησυχίες για τη δημογραφική βιωσιμότητα των κρατών πρόνοιας και η βραδέως αυξανόμενη επιρροή των προτύπων και κανονισμών των πολιτικών πρόνοιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν, επίσης, κοινές προκλήσεις ανά την ήπειρο.

Στο πλαίσιο αυτό, οι στάσεις της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης απέναντι στο κράτος πρόνοιας αποκτούν διαρκώς αυξανόμενη σημασία. Εφόσον το κοινό λαμβάνει, και εν τέλει χρηματοδοτεί, τις πολιτικές πρόνοιας, οι απόψεις του για την επέκταση και μορφή του κράτους πρόνοιας έχουν θεμελιώδη σημασία για τη νομιμότητα των σύγχρονων ευρωπαϊκών κρατών.

Η ενότητα του 4ου Γύρου της ΕΚΕ «Στάσεις απέναντι στο Κράτος Πρόνοιας σε μια Ευρώπη που αλλάζει» σχεδιάστηκε με σκοπό να καταγράψει τις στάσεις του ευρωπαϊκού κοινού απέναντι στο κράτος πρόνοιας και τις πολιτικές του. Πραγματοποιήθηκαν έρευνες πεδίου

«Τι είδους κρατική παρέμβαση ζητούν πολίτες διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών; Πόσο ικανοποιημένοι αισθάνονται με τα επιτεύγματα του κράτους πρόνοιας;»

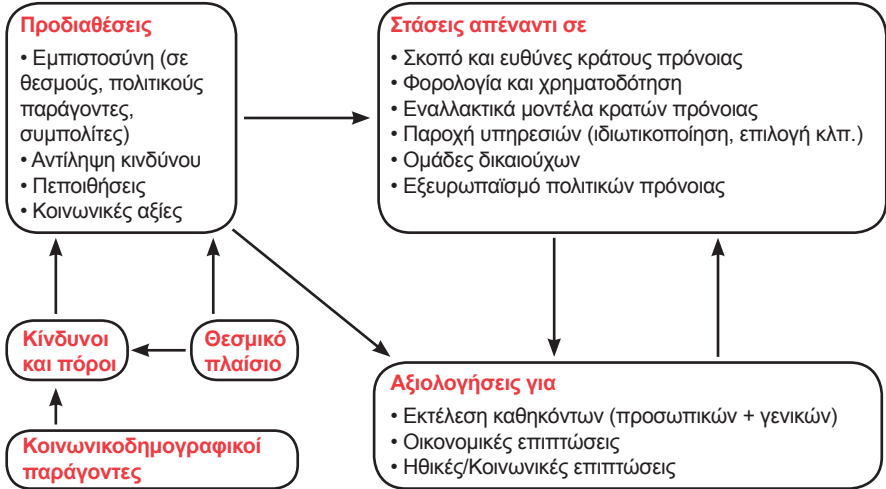
στα τέλη του 2008 σε 29 χώρες σε όλη την Ευρώπη.

Ένα εννοιολογικό μοντέλο της ενότητας με θέμα τις στάσεις απέναντι στο κράτος πρόνοιας παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 1. Το μοντέλο εστιάζει στις στάσεις απέναντι στο κράτος πρόνοιας, με βάση διαφορετικές παραμέτρους: ως προς (α) τον σκοπό του κράτους πρόνοιας και τις ευθύνες του, (β) τη συλλογική χρηματοδότηση, (γ) τα διαφορετικά μοντέλα πρόνοιας, (δ) την παροχή υπηρεσιών και (ε) τις ομάδες στόχους και τους δέκτες της πρόνοιας. Αφορά, επίσης, σε αξιολογήσεις του κράτους πρόνοιας από τη σκοπιά (α) της εκτέλεσης καθηκόντων του κράτους πρόνοιας, (β) οικονομικών επιπτώσεων των πολιτικών πρόνοιας και των (γ) ηθικών και κοινωνικών επιπτώσεων των πολιτικών πρόνοιας. Θα ανέμενε κανείς την ύπαρξη αμοιβαίας σχέσης ανάμεσα στις στάσεις και τις αξιολογήσεις με τρόπο που οι πρώτες να επηρεάζονται από τις δεύτερες, αλλά και αντίστροφα.

Το μοντέλο επεξηγεί τις εν λόγω στάσεις και αξιολογήσεις απέναντι στο κράτος πρόνοιας σε συνάρτηση με ένα σύνολο προδιαθέσεων, συμπεριλαμβανομένων των ακόλουθων: διαπροσωπική και θεσμική εμπιστοσύνη, αντιλήψεις κινδύνου και απειλής, πεπειθήσεις για πολιτικές πρόνοιας, κοινωνικές αξίες και προσωπικές εμπειρίες. Σε ατομικό επίπεδο, αναμένεται ότι οι προδιαθέσεις αυτές θα ποικίλουν, με τη σειρά τους, ανάλογα με τους διαφορετικούς κινδύνους στους οποίους τα άτομα και οι ομάδες εκτίθενται, και τους διαθέσιμους πόρους.

Η έκθεση αυτή συνοψίζει τις ευρωπαϊκές στάσεις απέναντι στο κράτος πρόνοιας από τρεις διαφορετικές σκοπιές: στάσεις απέναντι σε κυβερνητικές ευθύνες, ικανοποίηση από την επίδοση του κράτους πρόνοιας και απόψεις για την ποιότητα διακυβέρνησης. Τι επιθυμεί το κοινό να κάνει μία κυβέρνηση; Πόσο ικανοποιημένοι είναι οι πολίτες με το αποτέλεσμα; Πιστεύουν ότι οι κυβερνητικές υπηρεσίες είναι δίκαιες και αποτελεσματικές; Τα ερωτήματα αυτά αποκτούν ζωτική σημασία στη σχέση μεταξύ κράτους και πολιτών ανά την Ευρώπη. Οι στάσεις απέναντι στα εν λόγω ζητήματα παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους φορείς χάραξης πολιτικής, καθώς εκείνοι θα λάβουν την απόφαση κατά πόσο οι κυβερνήσεις πρέπει ή όχι να προθούν σε συγκεκριμένες ενέργειες και να αναζητήσουν δημόσια στήριξη για τις αποφάσεις αυτές.

Διάγραμμα 1: Εννοιολογικό πλαίσιο ανάλυσης στάσεων απέναντι σε πολιτικές πρόνοιας

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα 4ος Γύρος, 2008

Στάσεις απέναντι σε ευθύνες των κυβερνήσεων

Αρχικά, εξετάζονται οι προσδοκίες πολιτών από το κράτος πρόνοιας σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν κατά πόσο θεωρούν ότι τα παρακάτω αποτελούν ευθύνη της κυβέρνησης:

...να εξασφαλίζει εργασία σε οποιονδήποτε επιθυμεί να εργαστεί·

...να εξασφαλίζει επαρκή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη για τους ασθενείς·

...να εξασφαλίζει στους ηλικιωμένους ένα αποδεκτό βιοτικό επίπεδο·

... να εξασφαλίζει στους άνεργους ένα αποδεκτό βιοτικό επίπεδο·

...να εξασφαλίζει ικανοποιητικές υπηρεσίες παιδικής φροντίδας για τους εργαζόμενους γονείς και

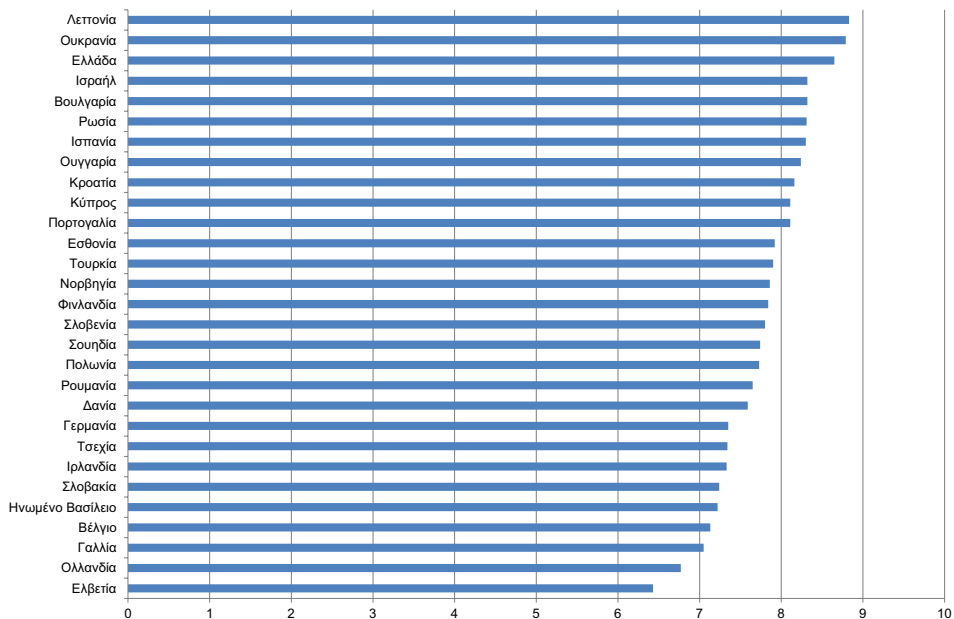
...α παρέχει άδεια με αποδοχές για άτομα που προσωρινά είναι υποχρεωμένα να φροντίζουν για άρρωστα μέλη της οικογένειάς τους.

Οι απαντήσεις δόθηκαν σε κλίμακα 0-10, όπου το 0 υποδεικνύει ότι η δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση ευθύνη της εκάστοτε κυβέρνησης και το 10 ότι η ευθύνη βαραίνει εξ ολοκλήρου την εκάστοτε κυβέρνηση. Προκειμένου να δοθεί ένας συνολικός δείκτης που να υποδεικνύει πόσο σημαντική θεωρούν οι συμμετέχοντες την παρέμβαση της εκάστοτε κυβέρνησης, οι απαντήσεις στις προαναφερθείσες δηλώσεις αθροίστηκαν και έπειτα διαιρέθηκαν διά έξι. Το 0 υποδεικνύει, συνεπώς, ότι ο συμμετέχων θεωρεί ότι καμία από τις αναφερθείσες δηλώσεις δεν πρέπει να αποτελεί ευθύνη της κυβέρνησης, ενώ το 10 ότι για όλες τις δηλώσεις η κυβέρνηση θα πρέπει να έχει την αποκλειστική ευθύνη.

Από το Διάγραμμα 2 προκύπτει ότι σχεδόν όλες οι χώρες emπίπτουν μεταξύ 7 και 9 στην κλίμακα 0-10. Το γεγονός αυτό υποδεικνύει πως οι πολίτες

«Οι Ευρωπαίοι υποστηρίζουν ότι η εκάστοτε κυβέρνηση φέρει μεγάλη ευθύνη στη λήψη μέτρων πρόνοιας.»

Διάγραμμα 2: Υποστήριξη κοινής γνώμης υπέρ της κυβερνητικής παρέμβασης (συνοπτικός δείκτης 0-10): ανά χώρα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα 4ος Γύρος, 2008

υποστηρίζουν την ευρεία εμπλοκή της κυβέρνησης σε θέματα ευημερίας των πολιτών.

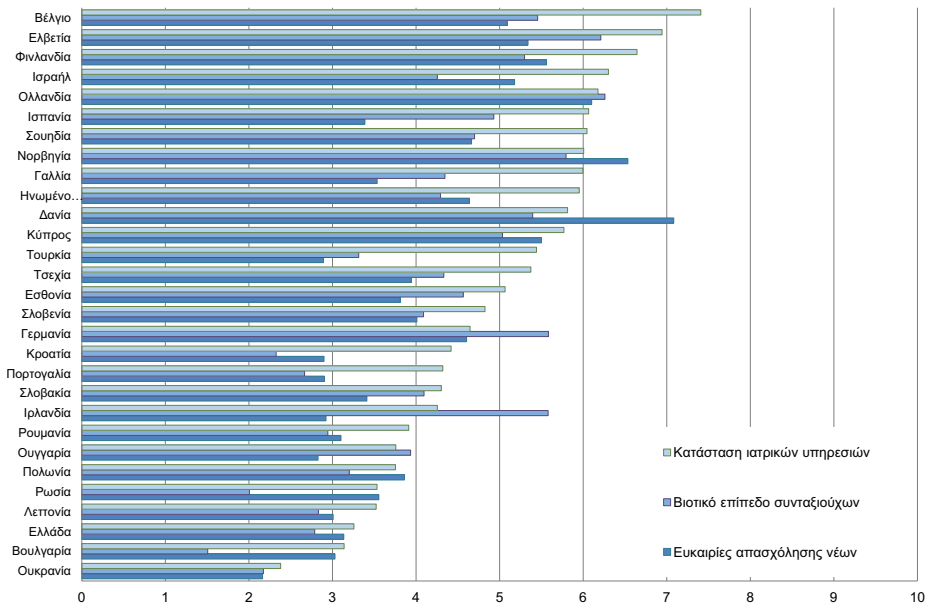
Μία δεύτερη διαπίστωση είναι το γεγονός ότι ενώ οι συνοπτικοί δείκτες ποικίλλουν από χώρα σε χώρα, αυτοί δεν είναι μεγάλοι. Διαπιστώνεται ότι, κατά μέσο όρο, πολίτες που ζουν στην Ανατολική Ευρώπη απαιτούν μεγαλύτερη κυβερνητική ευθύνη, ενώ ακολουθούν αμέσως μετά πολίτες της Νότιας Ευρώπης. Τις χαμηλότερες τιμές δείκτη σημειώνουν ορισμένες από τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Ωστόσο, όπως παρατηρούμε, καμία από τις χώρες δεν εμπίπτει κάτω από τον δείκτη 6 στην κλίμακα 0-10, συνεπώς οι διαφορές ανάμεσα στις χώρες αναφορικά με τις απόψεις τους για το τι οφείλει να κάνει ένα κράτος πρόνοιας δεν είναι πολύ μεγάλες.

Απαιτείται, ασφαλώς, επιφυλακτικότητα κατά τη σύγκριση των επιπέδων στάσεων ανάμεσα στις χώρες. Οι απαντήσεις της έρευνας δίνονται

πάντοτε στο πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι συμμετέχοντες, συμπεριλαμβανομένου του τρέχοντος επιπέδου παροχής κοινωνικής πρόνοιας. Παρά το γεγονός ότι οι διαφορές ανάμεσα στις χώρες δεν είναι συντριπτικά μεγάλες, αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι οι πολίτες των χωρών που υποστηρίζουν λιγότερο την κυβερνητική παρέμβαση θέλουν το κράτος να κάνει λιγότερα για αυτούς, σε σύγκριση με τους πολίτες των χωρών που εκφράζουν μεγαλύτερη στήριξη στη δήλωση αυτή.

Οι διαφορές στάσεων ανάμεσα σε δυτικές και ανατολικές χώρες ως προς το τι οφείλει να κάνει ένα κράτος πρόνοιας πρέπει, ωστόσο, να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη και να ερμηνεύονται τόσο με βάση την ιστορική κληρονομιά του κομμουνισμού όσο και με βάση τις τρέχουσες οικονομικές δυσχέρειες που συμβάλλουν στην ισχυρότερη στήριξη κυβερνητικών παροχών στην Ανατολική Ευρώπη.

Διάγραμμα 3: Βαθμός ικανοποίησης για την επίδοση του κράτους πρόνοιας (κλίμακα 0-10): ανά χώρα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα 4ος Γύρος, 2008

Ικανοποίηση με την επίδοση της κυβέρνησης

Εάν οι πολίτες επιθυμούν ευρεία εμπλοκή της κυβέρνησης σε διάφορους τομείς πολιτικής, είναι άραγε ικανοποιημένοι με τα επιτεύγματα του κράτους πρόνοιας; Το Διάγραμμα 3 παρουσιάζει τον βαθμό ικανοποίησης των συμμετεχόντων ως προς τρεις πτυχές της επίδοσης του κράτους πρόνοιας: την κατάσταση των ιατρικών υπηρεσιών, το βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων και τις ευκαιρίες πρώτης εργοδότησης για πλήρη απασχόληση των νέων¹. Ο βαθμός ικανοποίησης μετρήθηκε σε κλίμακα 0-10, με το 0 να εκπροσωπεί πολύ χαμηλή ικανοποίηση για τα αποτελέσματα στον τομέα πολιτικής («υπερβολικά άσχημα»), και το 10 πολύ υψηλή ικανοποίηση («εξαιρετικά καλά»).

Η γενική ικανοποίηση για την επίδοση του κράτους πρόνοιας είναι ιδιαίτερος χαμηλή σε ορισμένες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και συγκεκριμένα στην Ουκρανία, τη Βουλγαρία και τη Ρωσία. Συνεπώς, διαπιστώνουμε ότι ενώ οι

πολίτες της Ανατολικής Ευρώπης έχουν, κατά μέσο όρο, υψηλότερες απαιτήσεις όσον αφορά στις κυβερνητικές ευθύνες (Διάγραμμα 2), σημειώνουν τον χαμηλότερο βαθμό ικανοποίησης για τις πραγματικές παροχές που λαμβάνουν. Η ικανοποίηση είναι υψηλότερη στις περισσότερες χώρες της Δυτικής Ευρώπης, ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι λίγες μόνο ευρωπαϊκές χώρες σημειώνουν και στους τρεις δείκτες βαθμό ικανοποίησης υψηλότερο της μέσης τιμής

«Διαπιστώνουμε ότι ο βαθμός ικανοποίησης με το κράτος πρόνοιας είναι πολύ χαμηλότερος απ' ότι η στήριξη των παροχών του κράτους πρόνοιας, καθώς και ότι αυτή η εικόνα είναι αισθητά διάσπαρτη ανά την Ευρώπη».

της κλίμακας. Αυτό υποδεικνύει ότι ο βαθμός ικανοποίησης για τα πραγματικά επιτεύγματα του κράτους πρόνοιας δεν είναι σε καμία χώρα της Ευρώπης εξαιρετικά υψηλός.

Εξετάζοντας πιο αναλυτικά κάθε ένα από τους δείκτες, διαπιστώνουμε ότι ο βαθμός ικανοποίησης για τις ιατρικές υπηρεσίες είναι υψηλότερος σε ορισμένες χώρες της Δυτικής Ευρώπης και στις βόρειες χώρες, ενώ είναι χαμηλότερος σε ορισμένες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Ο βαθμός ικανοποίησης για το βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων είναι, επίσης, υψηλότερος σε ορισμένες χώρες της Δυτικής Ευρώπης, με τις βόρειες χώρες να ακολουθούν αμέσως μετά. Στη Νότια Ευρώπη ο βαθμός ικανοποίησης είναι, κατά μέσο όρο, ελαφρώς χαμηλότερος και μακράν ο χαμηλότερος σε ορισμένες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Το ίδιο σημειώνεται και στις απόψεις για τις ευκαιρίες απασχόλησης των νέων, με τις Σκανδιναβικές χώρες Δανία και Νορβηγία να σημειώνουν τον υψηλότερο βαθμό ικανοποίησης σε σχέση με αυτό.

Υπάρχει, συνεπώς, επαρκής βαθμός επικάλυψης ανάμεσα στις τρεις μετρήσεις με τους πολίτες που (δεν) είναι ικανοποιημένοι με μία πτυχή της επίδοσης του κράτους πρόνοιας να τείνουν να (μην) είναι ικανοποιημένοι με τις άλλες δύο πτυχές. Σημειώνονται και ορισμένες εξαιρέσεις σε αυτό το μοτίβο, όπως για παράδειγμα ο πολύ υψηλός βαθμός ικανοποίησης με τις ευκαιρίες απασχόλησης στη Δανία, ή ο σχετικά υψηλός βαθμός ικανοποίησης με το βιοτικό επίπεδο των ηλικιωμένων στην Ιρλανδία και τη Γερμανία. Ωστόσο, σε γενικές γραμμές, τα κράτη πρόνοιας που δυσλειτουργούν τείνουν να δυσλειτουργούν σε όλο το φάσμα, ενώ το αντίθετο συμβαίνει στα κράτη πρόνοιας που σημειώνουν πιο θετικές επιδόσεις.

Απόψεις για την ποιότητα διακυβέρνησης

Στην προηγούμενη ενότητα εξετάστηκε ο βαθμός ικανοποίησης με την επίδοση του κράτους πρόνοιας βάσει του τι αυτό επιτυγχάνει μέσω των πολιτικών κρατικής πρόνοιας. Στην ενότητα αυτή, εστιάζουμε, ανθίετως, στον τρόπο που εκλαμβάνεται η δικαιοσύνη και αποτελεσματικότητα των οργανισμών που εφαρμόζουν αυτές τις πολιτικές. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν στα ακόλουθα ερωτήματα, αξιολογώντας τις δηλώσεις τους σε κλίμακα 0-10:

• Πόσο αποτελεσματική θεωρείτε ότι είναι η παροχή ιατροφαρμακευτικής περιθαλψής στη [χώρα];

• Πόσο αποτελεσματικές είναι, κατά τη γνώμη σας, οι φορολογικές αρχές όσον αφορά στον έγκαιρο χειρισμό αιτημάτων, στην αποφυγή σφαλμάτων και την πρόληψη της απάτης;

• Πιστεύετε ότι οι γιατροί και οι νοσοκόμοι/ες στη [χώρα] αντιμετωπίζουν με ευνοϊκό τρόπο κάποιους ανθρώπους ή τους αντιμετωπίζουν όλους ισότιμα;

• Πιστεύετε ότι οι φορολογικές αρχές στη [χώρα] αντιμετωπίζουν με ευνοϊκό τρόπο κάποιους ανθρώπους ή τους αντιμετωπίζουν όλους ισότιμα;

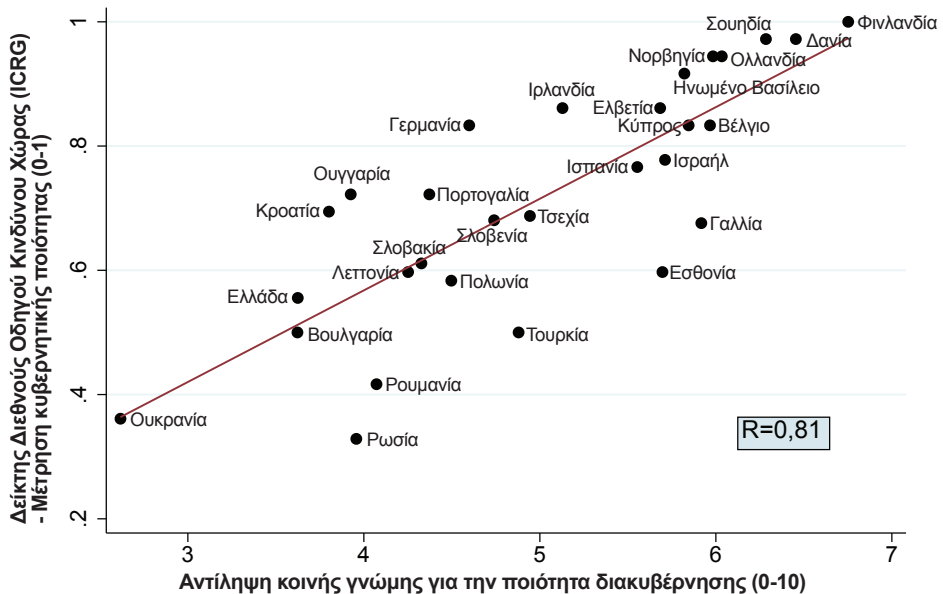
Οι ερωτήσεις αφορούν στις φορολογικές αρχές και τους φορείς ιατροφαρμακευτικής περιθαλψής καθώς αυτές είναι οι δύο θεμελιώδεις υπηρεσίες του κράτους πρόνοιας που μία κυβέρνηση καλείται να διαχειριστεί. Για τον ίδιο λόγο, πρόκειται για οργανισμούς που υπάρχουν παντού ανά την Ευρώπη (σε αντίθεση, για παράδειγμα, με οργανισμούς εύρεσης εργασίας ή υποδομές παιδικής φροντίδας).

Ως συνοπτική μέτρηση των αντιλήψεων για την ποιότητα διακυβέρνησης, αθροίστηκαν οι τέσσερις δείκτες κι έπειτα διαιρέθηκαν διά τέσσερα ούτως ώστε να προκύψει νέα κλίμακα 0-10 που να μετρά τη συνολική ποιότητα.

Μπορεί όντως αυτή η απλή μέτρηση να αξιολογήσει την ποιότητα των κυβερνητικών θεσμών; Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το κοινό δεν γνωρίζει την πραγματική κατάσταση των κρατικών υποθέσεων και είτε να υπερεκτιμά είτε να υποτιμά την ποιότητα της κυβέρνησης. Δεύτερον, το κοινό πιθανόν να επιδεικνύει έντονα προσαρμοστικές προτιμήσεις και συνεπώς να προσαρμόζει τις προσδοκίες του κατά περίπτωση. Τρίτον, ίσως οι συμμετέχοντες να αναφέρονται σε κάτι συγκεκριμένο όσον αφορά στη φορολογία και την ιατροφαρμακευτική περιθαλψη, το οποίο να μην μας λέει απαραίτητα κάτι για τη γενική ποιότητα της κυβέρνησης.

Οι τρεις δειγματοληπτικές μετρήσεις της έρευνας συσχετίστηκαν με άλλες μετρήσεις εμπειρογνομώνων, όπως τον δείκτη Διεθνούς Οδηγού Κινδύνου Χώρας (International Country Risk Guide ICRG), τον δείκτη Διαφθοράς – Διεθνής Διαφάνεια (Transparency International Corruption) και τον δείκτη Κυβερνητικής Αποτελεσματικότητας

Διάγραμμα 4: Ποιότητα διακυβέρνησης κατά την κρίση των εμπειρογνομόνων και κατά την αντίληψη της κοινής γνώμης

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα 4ος Γύρος, 2008

- Εκτίμηση Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank Estimate of Government Efficiency). Όλοι οι δείκτες και οι μετρήσεις προέρχονται από τη βάση δεδομένων του Πανεπιστημίου του Göteborg². Παρόλο που οι μετρήσεις υποδεικνύουν ελαφρώς διαφορετικές πτυχές, εντούτοις σημειώνουν πολύ παρόμοια αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα των ICRG και ΕΚΕ βάσει της έρευνας, αναφορικά με τη μέτρηση της ποιότητας διακυβέρνησης, παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 4.

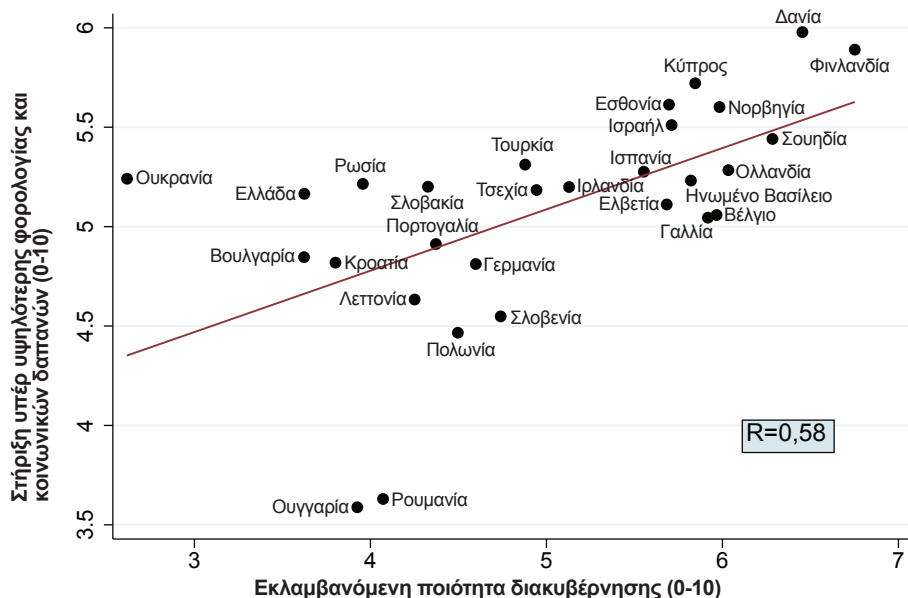
Διαπιστώνουμε ότι οι απόψεις των εμπειρογνομόνων και οι αντιλήψεις του κοινού για την ποιότητα διακυβέρνησης συσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό. Ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0.81 και υποδεικνύει ότι τα δύο αλληλοσυνδέονται στενά. Από το διάγραμμα που ακολουθεί διαπιστώνεται ότι οι βόρειες χώρες και η Ολλανδία συγκεντρώνονται επάνω δεξιά, γεγονός που υποδεικνύει την αντίληψη υψηλής ποιότητας διακυβέρνησης, τόσο κατά τους εμπειρογνώμονες

όσο και κατά την κοινή γνώμη. Κάτω αριστερά, συναντάμε αριθμό χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, κυρίως πρώην κομμουνιστικών, οι οποίες καταγράφουν χαμηλή ποιότητα τόσο κατά τους εμπειρογνώμονες όσο και κατά την κοινή γνώμη.

Εντοπίζονται ορισμένες αποκλίνοσες τιμές: η Ρωσία και η Τουρκία κρίνονται με μεγαλύτερη ασυμμετρία από την κοινή γνώμη παρά από τους εμπειρογνώμονες, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τη Γερμανία. Εντούτοις, σε γενικές γραμμές, υπάρχει έντονος συσχετισμός απόψεων κοινού και εμπειρογνομόνων.

Επηρεάζει η ποιότητα διακυβέρνησης την προθυμία του κοινού να παρέχει πόρους για το κράτος πρόνοιας; Μία χρήσιμη μέτρηση είναι η επιθυμητή ισορροπία μεταξύ φορολογίας και κοινωνικών δαπανών. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν τι πιστεύουν ότι θα έπρεπε μία κυβέρνηση να κάνει εάν υπήρχε η επιλογή ανάμεσα

Διάγραμμα 5: Εκλαμβανόμενη ποιότητα διακυβέρνησης και στάσεις απέναντι στις κοινωνικές δαπάνες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα 4ος Γύρος, 2008

σε αύξηση φορολογίας και δαπανών για κοινωνικά επιδόματα και υπηρεσίες ή μείωση φορολογίας και δαπανών. Οι απαντήσεις κωδικοποιήθηκαν σε κλίμακα 0-10, όπου το 0 υποδεικνύει ότι η κυβέρνηση πρέπει να μειώσει σημαντικά τη φορολογία και να περιορίσει ακόμη περισσότερο τις δαπάνες σε κοινωνικά επιδόματα και υπηρεσίες, ενώ το 10 ότι η κυβέρνηση οφείλει να αυξήσει κατά πολύ τη φορολογία και ακόμη περισσότερο τις δαπάνες σε κοινωνικά επιδόματα και υπηρεσίες.

Το Διάγραμμα 5 παρουσιάζει τη σύνδεση μεταξύ εκλαμβανόμενης ποιότητας διακυβέρνησης και στάσεων απέναντι στη φορολογία και τις κοινωνικές δαπάνες. Υπάρχει σαφής σχέση μεταξύ των δύο:

«Οι χώρες που σύμφωνα με την κοινή γνώμη σημειώνουν καλύτερη ποιότητα διακυβέρνησης είναι οι χώρες που διαθέτουν αυξημένες κοινωνικές δαπάνες».

Το αποτέλεσμα αυτό προκύπτει παρά το γεγονός ότι οι χώρες με υψηλή ποιότητα διακυβέρνησης είναι εκείνες που διαθέτουν ήδη περισσότερους πόρους για το κράτος πρόνοιας σε σχέση με εκείνες που σημειώνουν χαμηλότερη ποιότητα³. Ωστόσο, οι πολίτες τους κλίνουν περισσότερο προς επιπλέον αυξήσεις στις κοινωνικές δαπάνες σε αντίθεση με τους πολίτες άλλων χωρών. Το αποτέλεσμα αυτό ισχύει ακόμη και εάν λάβει κανείς υπόψη τις αξίες κοινωνικής ισότητας των πολιτών σε κάθε χώρα, καθώς και άλλες μεταβλητές ελέγχου όπως εκείνες που σχετίζονται με δημογραφικούς και οικονομικούς παράγοντες⁴. Φαίνεται, συνεπώς, ότι η ποιότητα διακυβέρνησης είναι ένας σημαντικός παράγοντας, που εξακολουθεί μέχρι σήμερα να μην λαμβάνεται σοβαρά υπόψη, ο οποίος επηρεάζει τις στάσεις απέναντι στο κράτος πρόνοιας.

Συμπέρασμα: τι έπεται;

Από τα συμπεράσματα της έρευνας προκύπτει εμφανώς ο έντονος διαχωρισμός Ανατολής-Δύσης στην Ευρώπη. Οι άνθρωποι που ζούνε στην Ανατολική Ευρώπη επιθυμούν μεγάλη κυβερνητική ευθύνη σε πολιτικές πρόνοιες. Ταυτοχρόνως, είναι αρκετά - και σε ορισμένες περιπτώσεις πολύ - δυσαρεστημένοι με την επίδοση του κράτους πρόνοιας και θεωρούν μη επαρκή την αποτελεσματικότητα και τη δικαιότερη λειτουργία των δημόσιων θεσμών τους.

Στη Δυτική Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένων των Σκανδιναβικών χωρών, οι απαιτήσεις για δημόσια ευθύνη είναι κάπως μικρότερες, και οι πολίτες είναι πολύ πιο ικανοποιημένοι με τα αποτελέσματα του κράτους πρόνοιας και την ποιότητα των δημόσιων θεσμών. Υπάρχουν, ασφαλώς, εξαιρέσεις στο μοτίβο αυτό, ωστόσο σε γενικές γραμμές ο διαχωρισμός Ανατολής-Δύσης επισκιάζει τις διαφορές άλλων χωρών. Το γεγονός αυτό δεν πρέπει απαραίτητα να ερμηνευθεί μόνο ως ιστορική κληρονομιά της κομμουνιστικής περιόδου, αλλά και ως ένδειξη των σημερινών δυσχερειών λόγω φτώχειας και ανεργίας.

Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι η τρέχουσα οικονομική κρίση θα αυξήσει το χάσμα Βορρά-Νότου στην Ευρώπη, καθώς οι χώρες της Μεσογείου έχουν επηρεαστεί αισθητά περισσότερο από εκείνες της βορειοδυτικής Ευρώπης. Ταυτόχρονα, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι οι αξιολογήσεις και οι στάσεις απέναντι σε πολιτικές πρόνοιες τείνουν να είναι αρκετά σταθερές και βραδέως εξελισσόμενες, συνεπώς δεν πρέπει να περιμένει κανείς δραματικές αλλαγές βραχυπρόθεσμα.

Ανεξαρτήτως των ανωτέρω, η έρευνα υπογραμμίζει τη σημασία μελλοντικών επαναλήψεων της ενότητας που αφορά στις στάσεις απέναντι στο κράτος πρόνοιας. Τα δεδομένα του 2008 συλλέχθηκαν στα πρώιμα στάδια ενός φαινομένου που εξελίχθηκε σε μια μεγάλη ευρωπαϊκή, οικονομική, πολιτική και κοινωνική κρίση. Μια επακόλουθη συλλογή δεδομένων θα επιτρέψει στους ερευνητές να προσεγγίσουν θέματα που αφορούν στις δυναμικές και στην προσαρμοστικότητα των στάσεων απέναντι στο κράτος πρόνοιας, ερχόμενοι αντιμέτωποι με τις ριζικές αλλαγές που θα υποστούν οι πολιτικές οικονομίες της Ευρώπης.

Περαιτέρω μελέτη:

Η ενότητα της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας - 4ος Γύρος που αφορά στις στάσεις απέναντι στο κράτος πρόνοιας έχει αξιοποιηθεί εκτενώς, όπως για παράδειγμα στο ερευνητικό πρόγραμμα «Στάσεις απέναντι στο Κράτος Πρόνοιας σε μια Ευρώπη που αλλάζει» (Welfare Attitudes in a Changing Europe) που χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επιστημών. Ορισμένες βασικές αναφορές του προγράμματος αυτού αναγράφονται κατωτέρω και καλύπτουν επιπρόσθετα θέματα, εκτός των θεμάτων που καλύπτει η παρούσα έκθεση, όπως την εκλαμβανόμενη κοινωνικοοικονομική ασφάλεια και τις αντιλήψεις των επιπτώσεων του κράτους πρόνοιας:

Mau, Steffen, Jan Mewes, & Nadine M. Schöneck (2012). What determines subjective socio-economic insecurity? Context and class in comparative perspective, *Socioeconomic Review*, First published online March 22, 2012, doi:10.1093/ser/mws001.

Oorschot, Wim van, Tim Reeskens & Bart Meuleman (2012). Popular perceptions of welfare state consequences. A multi-level, cross-national analysis of 25 European countries, *Journal of European Social Policy*, 22: 181-197.

Svallfors, Stefan (2012) (Ed.) *Contested Welfare States. Welfare Attitudes in Europe and Beyond*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Svallfors, Stefan (2012) Government quality, egalitarianism, and attitudes to taxes and social spending: a European comparison, *European Political Science Review*. First published online July 16, 2012, doi:10.1017/S175577391200015X.

Περαιτέρω πληροφορίες για την ΕΚΕ, καθώς και στοιχεία και λεπτομέρειες που αφορούν στις χώρες που συμμετέχουν, το μέγεθος δείγματος, τα ερωτηματολόγια και τα ποσοστά απόκρισης διατίθενται ηλεκτρονικά στην ιστοσελίδα www.europeansocialsurvey.org.

[1] Επιπρόσθετες ερωτήσεις αφορούν στον βαθμό ικανοποίησης με την εκπαίδευση, τις υπηρεσίες παιδικής μέριμνας και το βιοτικό επίπεδο των ανέργων. Εφόσον είναι εμφανές ότι η εκπαίδευση δεν αποτελεί μέρος του κράτους πρόνοιας όπως κατά παράδοση ορίζεται, και δεδομένου ότι είναι δύσκολο τα δύο τελευταία θέματα να συγκριθούν από χώρα σε χώρα, η συζήτηση επικεντρώνεται στα υπόλοιπα τρία θέματα.

[2] Teorell, J., Charron, N., Samanni, M., Holmberg, S. & Rothstein, B. 2011. The Quality of Government Dataset, version 6Apr11 University of Gothenburg The Quality of Government Institute, <http://www.qog.pol.gu.se>.

[3] Rothstein, B., Samanni, M. & Teorell, J. 2012. Explaining the Welfare State: Power Resources vs. the Quality of Government. *European Political Science Review*, 4, 1-28.

[4] Svallfors, Stefan (2012) Government quality, egalitarianism, and attitudes to taxes and social spending: a European comparison, *European Political Science Review*. First published online July 16, 2012, doi:10.1017/S175577391200015X.

Σχετικά με την ΕΚΕ

Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα είναι μία Κοινοπραξία Ευρωπαϊκής Ερευνητικής Υποδομής (ESS ERIC) που παρέχει ελεύθερα διεθνή δεδομένα πολιτικών στάσεων και συμπεριφορών σε διαχρονική βάση.

Η ΕΚΕ είναι μια ακαδημαϊκού χαρακτήρα έρευνα που διεξάγεται σε όλη την Ευρώπη από το 2001. Το σύνολο των δεδομένων της περιλαμβάνει αποτελέσματα από σχεδόν 350 000 ολοκληρωμένες συνεντεύξεις, οι οποίες διεξάγονται ανά διετία με νεοεπιλεγμένα συγχρονικά-δείγματα κάθε φορά. Η έρευνα μετρά τις στάσεις, τις πεποιθήσεις και τις συμπεριφορές διαφόρων πληθυσμών σε πάνω από τριάντα χώρες.

Θεματικές ΕΚΕ:

- Εμπιστοσύνη στους θεσμούς
- Πολιτική δέσμευση
- Κοινωνικοπολιτικές αξίες
- Ηθικές και κοινωνικές αξίες
- Κοινωνικό κεφάλαιο
- Κοινωνικός αποκλεισμός
- Εθνική, εθνοτική και θρησκευτική ταυτότητα
- Ευημερία, υγεία και ασφάλεια
- Δημογραφική σύνθεση
- Εκπαίδευση και απασχόληση
- Οικονομικές συνθήκες
- Συνθήκες νοικοκυριών
- Στάσεις απέναντι στο κράτος πρόνοιας
- Εμπιστοσύνη στην ποινική δικαιοσύνη
- Διακρίσεις ηλικίας: εκφράσεις και εμπειρίες
- Ιθαγένεια, ενεργος συμμετοχή πολιτών και δημοκρατία
- Μετανάστευση
- Οικογένεια, εργασία και ευημερία
- Οικονομική ηθική
- Χρονοπρογραμματισμός ζωής

Μάθετε περισσότερα για την ESS ERIC και αποκτήστε πρόσβαση στα δεδομένα της διαδικτυακά www.europeansocialsurvey.org

Μάθετε περισσότερα για τα ευρωπαϊκά επίπεδα ευημερίας στην ειδικά σχεδιασμένη ιστοσελίδα της ESS ERIC www.esswellbeingmatters.org

Ακολουθήστε την ESS στο Twitter [@ESS_Survey](https://twitter.com/ESS_Survey)

Κάντε like στη σελίδα της ESS στο Facebook [@EuropeanSocialSurvey](https://www.facebook.com/EuropeanSocialSurvey)

Η έκδοση αυτή έλαβε χρηματοδότηση από το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ορίζοντας 2020» για την έρευνα και την καινοτομία, στο πλαίσιο συμφωνίας επιχορήγησης αρ. 676166.

Εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα - Κοινοπραξία Ευρωπαϊκής Ερευνητικής Υποδομής European Social Survey ERIC Πανεπιστήμιο Σίτι του Λονδίνου - City, University of London Northampton Square, Λονδίνο EC1V 0HB, Ηνωμένο Βασίλειο
Μετάφραση στα Ελληνικά: Διαμάντω Στυλιανού
Ιανουάριος 2018

Η ESS έλαβε το καθεστώς της Κοινοπραξίας Ευρωπαϊκών Ερευνητικών Υποδομών (ERIC) τον Νοέμβριο του 2013. Κατά τη διάρκεια του Γύρου 7, η ESS ERIC είχε 14 χώρες μέλη και 2 χώρες παρατηρητές.

Μέλη:

Αυστρία, Βέλγιο, Τσεχία, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Λιθουανία, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο.

Παρατηρητές:

Νορβηγία, Ελβετία.

Άλλοι συμμετέχοντες:

Δανία, Φινλανδία, Ουγγαρία, Ισραήλ, Λετονία, Σλοβακία και Ισπανία.

Οι πολυεθνικές συμβουλευτικές ομάδες της Γενικής Συνέλευσης της ESS ERIC είναι το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Μεθοδολογίας (Methods Advisory Board (MAB)), το Επιστημονικό Συμβουλευτικό Συμβούλιο (Scientific Advisory Board (SAB)) και η Οικονομική Επιτροπή (Finance Committee (FINCOM)). Η έδρα της ESS ERIC, όπου ασκεί τα καθήκοντά του ο Διευθυντής της (Rory Fitzgerald), βρίσκεται στο Πανεπιστήμιο Σίτι του Λονδίνου. Στη Βασική Επιστημονική Ομάδα της ESS ERIC συμμετέχουν: Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών - Leibniz Institute for the Social Sciences (Γερμανία), Καθολικό Πανεπιστήμιο της Λέουβεν - Katholieke Universiteit Leuven (Βέλγιο), Νορβηγικό Κέντρο Ερευνητικών Δεδομένων - NSD - Norwegian Centre for Research Data (Νορβηγία), Ολλανδικό Ινστιτούτο Κοινωνικής Έρευνας - SCP - The Netherlands Institute for Social Research (Ολλανδία), Πανεπιστήμιο Πομπέου Φάμπρα - Universitat Pompeu Fabra (Ισπανία), Πανεπιστήμιο της Λιουμπλιάνα - University of Ljubljana (Σλοβενία). Το Φόρουμ Εθνικών Συντονιστών απαρτίζεται από τους εθνικούς συντονιστές της ESS όλων των συμμετεχουσών χωρών.